

ipso genitum : sed ab ipso factum de nihilo, et fuisse tempus quando non erat, sed tamen primum locum tenere in omni creatura; et Spiritum sanctum minoris majestatis esse quam Filium, et ipsum factum esse post Filium; et horum trium diversas esse substantias, tanquam aurum et argentum et ærumentum. Nesciunt enim quid loquantur, et de his rebus quas per oculos carnos videre consueverunt, vanas imagines ad disputationes suas transferunt. Quia revera magnum est mente conspicer generationem, quæ non fit ex aliquo tempore, sed æterna est; et ipsam charitatem et sanctitatem, qua generator et generatus ineffabiliter sibi copulantur: magnum et difficile est hæc mente conspicer, etiamsi pacata et tranquilla sit. Non potest ergo fieri ut illi hæc videant, qui terrenas generationes nimis intuentur, et ad istas tenebras addunt adhuc fumum quem sibi contentionibus et certaminibus quotidianis excitare non cessant, habentes animas carnis affectibus diffluentes, tanquam ligna humore sanguinata, in quibus ignis fumum solum vomit et habere flammam lucidas non potest. Et hoc quidem de omnibus hæreticis rectissime dici potest.

XIX. Credentes ergo incommutabilem Trinitatem, credamus etiam dispensationem temporalem pro salute generis humani. Nec eos audiamus, qui Filium Dei Jesum Christum nihil esse aliud quam hominem dicunt, sed ita justum, ut dignus sit appellari Filius Dei: et hos enim catholica disciplina misit foras; quoniam vanæ gloriæ cupiditate decepti, contentiose disputare voluerunt, antequam intelligerent quid sit Dei Virtus et Dei Sapientia¹, et in principio Verbum, per quod « Facta » sunt omnia; » et quomodo « Verbum caro factum est, » et habitavit in nobis². »

¹ 1 Cor. 1, 24. — ² Joan. 1, 3 et 14.

XX. Nec eos audiamus, qui non verum hominem suscepisse dicunt Filium Dei, neque natum esse de foemina, sed falsam carnem et imaginem simulatam corporis humani ostendisse videntibus. Nesciunt enim quomodo substantia Dei administrans universam creaturam inquinari omnino non possit: et tamen prædicant istum visibilem solem radios suos per omnes fæces et sordes corporum spargere, et eos mundos et sinceros ubique servare. Si ergoabilia munda a visibilibus immundis contingi possunt, et non inquinari, quanto magis invisibilis et incommutabilis Veritas per spiritum animam, et per animam corpus suscipiens, toto homine assumpto ab omnibus eum infirmitatibus nulla sui contaminatione liberavit: itaque magnas patiuntur angustias, et cum timent, quod fieri non potest, ne humana carne Veritas inquinetur, Veritatem dicunt esse mentitam. Et cum ille præceperit, dicens: « Sit in ore vestro, Est, est: Non, » non¹, » et Apostolus clamet: « Non erat in illo Est et » Non, sed Est in illo erat²; » isti totum corpus ejus falsam carnem fuisse contendunt, ut non sibi videantur imitari Christum, si non suis Auditoribus mentiantur.

XXI. Nec eos audiamus, qui Trinitatem quidem in una æterna substantia confitentur: sed hominem ipsum, qui temporali dispensatione susceptus est, audent dicere non habuisse hominis mentem, sed solam animam et corpus. Hoc est dicere: Non fuit homo, sed membra corporis habebat humana. Animam enim et corpus habent et bestia, sed rationem non habent, quæ mentis est propria. Sed si execrandi sunt illi, qui eum negant humanum corpus habuisse, quod est infimum in homine, miror quod isti non erubescunt, qui hoc eum negant habuisse quod est optimum in homine. Multum enim lugenda est mens

¹ Matth. v, 37. — ² 2 Cor. 1, 17-20.

humana, si vincitur a corpore suo : siquidem in illo homine non reformata est, in quo ipsum corpus humanum jam dignitatem formæ cœlestis accepit. Sed absit ut hoc credamus, quod confinxit temeraria cœcitas et superba loquacitas.

XXII. Nec eos audiamus qui sic dicunt ab illa æterna Sapientia susceptum esse hominem, qui de virgine natus est, quomodo et alii homines ab ea sapientes fiunt, qui perfecte sapientes sunt. Nesciunt enim proprium illius hominis sacramentum, et putant hoc solum eum plus habuisse inter cæteros beatissimos, quod de virgine natus est. Quod ipsum si bene considerent, fortassis credant ideo illum hoc præter cæteros meruisse, quod aliquid proprium præter cæteros habet etiam ista susceptio. Aliud est enim sapientem tantum fieri per sapientiam Dei, et aliud ipsam personam sustinere sapientiæ Dei. Quanvis enim eadem natura sit corporis Ecclesiæ, multum tamen distare inter caput et membra cætera quis non intelligat? Si enim Ecclesiæ caput est homo ille, cujus susceptione « Verbum caro factum est et habitavit in nobis¹; » membra cætera sunt omnes sancti, quibus perficitur et completur Ecclesia. Quomodo ergo anima totum corpus nostrum animat et vivificat, sed in capite et videndo sentit, et audiendo, et odorando, et gustando, et tangendo, in cæteris autem membris tangendo tantum; et ideo capiti cuncta subjecta sunt ad operandum, illud autem supra collocatum est ad consulendum; quia ipsius animæ, quæ consulit corpori, quodam modo personam sustinet caput, ibi enim omnis sensus apparet: sic universo populo sanctorum tanquam uni corpori caput est Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus². Et propterea Sapientia Dei, et Verbum in principio per quod

¹ Joan. 1, 14. — ² 1 Tim. 11, 5.

facta sunt omnia, non sic assumpsit illum hominem ut cæteros sanctos, sed multo excellentius, multoque sublimius: quomodo ipsum solum assumi oportuit in quo Sapientia hominibus appareret, sicut eam visibiliter decebat ostendi. Quapropter aliter sunt sapientes cæteri homines quicumque sunt, vel esse potuerunt, vel poterunt; et aliter ille unus Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, qui Sapientiæ ipsius, per quam sapientes fiunt quicumque homines, non solum beneficium habet, sed etiam personam gerit. De cæteris enim sapientibus et spiritalibus animis recte dici potest, quod habeant in se Verbum Dei per quod facta sunt omnia: sed in nullo eorum recte dici potest: quod « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis; » quod in solo Domino nostro Jesu Christo rectissime dicitur.

XXIII. Nec eos audiamus, qui solum corpus humanum susceptum esse dicunt a Verbo Dei, et sic audiunt quod dictum est: « Et verbum caro factum est, » ut negent illum hominem vel animam vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solam. Errant enim multum: nec intelligunt ideo carnem solam nominatam esse in eo quod dictum est: « Verbum caro factum est, » quia hominum oculis, propter quos facta est illa susceptio, caro sola potuit apparere. Nam si absurdum est et valde indignum, ut humanum spiritum homo ille non habuerit, sicut superius tractavimus, quanto magis absurdum et indignum est, ut nec spiritum, nec animam habuerit, et hoc solum habuerit quod etiam in pecoribus vilis est et extremius, id est, corpus? A nostra ergo fide etiam ista impietas excludatur, totumque hominem atque perfectum a Verbo Dei susceptum esse credamus.

XXIV. Nec eos audiamus, qui tale corpus Dominum nostrum habuisse dicunt, quale apparuit in co-

lumba, quam vidit Joannes Baptista descendentem de caelo et manentem super eum in signo Spiritus sancti. Ita enim persuadere conantur Filium Dei natum non esse de foemina. Quia si carnalibus oculis eum oportebat ostendi, potuit, inquiunt, sic assumere corpus, quomodo Spiritus sanctus. Non enim et columba illa de ovo nata est, aiunt; et tamen humanis oculis potuit apparere. Quibus primum illud respondendum est, quod ibi legimus in specie columbae apparuisse Joanni Spiritum sanctum¹, ubi legimus etiam Christum natum esse de foemina; et non oportet in parte credere Evangelio, et in parte non credere. Unde enim credis in columbae specie demonstratum esse Spiritum sanctum, nisi quia in Evangelio legisti? Ergo et ego inde credo Christum natum de virgine esse, quia in Evangelio legi². Quare autem Spiritus sanctus non est natus de columba, quemadmodum Christus de foemina illa causa est, quia non columbos liberare venerat Spiritus sanctus, sed hominibus significare innocentiam et amorem spiritalem, quod in columbae specie visibiliter figuratum est. Dominus autem Jesus Christus, qui venerat ad homines liberandos, in quibus et mares et foeminae pertinent ad salutem, nec mares fastidivit, quia marem suscepit; nec foeminas, quia de foemina natus est. Huc accedit magnum sacramentum, ut quoniam per foeminam nobis mors acciderat, vita nobis per foeminam nasceretur: ut de utraque natura, id est, foeminina et masculina, victus diabolus cruciaretur, quoniam de ambarum subversione laetabatur; cui parum fuerat ad poenam si ambae naturae in nobis liberarentur, nisi etiam per ambas liberaremur. Neque hoc ita dicimus, ut Dominum Jesum Christum dicamus solum verum corpus habuisse, Spiritum sanctum autem fallaciter apparuisse

¹ Matth. iii, 16. — ² Id. i, 20.

oculis hominum: sed ambo illa corpora, vera corpora credimus. Sicut enim non oportebat ut homines falleret Filius Dei, sic non decebat ut homines falleret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo qui universam creaturam de nihilo fabricavit, non erat difficile verum corpus columbae sine aliorum columborum ministerio figurare, sicut ei non fuit difficile verum corpus in utero Mariae sine virili semine fabricare: cum natura corporea et in visceribus foeminae ad formandum hominem, et in ipso mundo ad formandam columbam imperio Domini voluntatique serviret. Sed stulti homines et miseri, quod aut ipsi facere non possunt, aut in vita sua nunquam viderunt, etiam ab omnipotente Deo fieri potuisse non credunt.

XXV. Nec eos audiamus, qui propterea volunt cogere, ut inter creaturas Filium Dei numeremus, quia passus est. Dicunt enim: Si passus est, mutabilis est, et si mutabilis est, creatura est; quia Dei substantia non potest immutari. Cum quibus etiam nos dicimus, et Dei substantiam commutari non posse, et creaturam esse mutabilem. Sed aliud est esse creaturam et aliud suscipere creaturam. Filius ergo unigenitus Dei, qui est Virtus et Sapientia Dei et Verbum per quod facta sunt omnia, quia immutari non potest omnino, suscepit humanam creaturam, quam lapsam erigere, atque inveteratam renovare dignatus est. Nec in ea per passionem ipse in deterius commutatus est, sed eam potius per resurrectionem in melius commutavit. Nec propterea Verbum Patris, id est, unicum Dei Filium, per quem facta sunt omnia, negandum est natum et passum esse pro nobis. Et Martyres enim passos dicimus et mortuos propter regna caelorum; nec tamen in ea passione et morte animae eorum occisae sunt. Dicit enim Dominus: « Nolite timere eos qui corpus occidunt,

» animæ autem nihil possunt facere ¹. » Sicut ergo Martyres passos et mortuos dicimus in corporibus quæ portabant, sine animarum interfectione vel morte; sic Filium Dei passum et mortuum dicimus in homine quem portabat, sine divinitatis aliqua commutatione vel morte.

XXVI. Nec eos audiamus, qui negant tale corpus Domini resurrexisse, quale positum est in monumento. Si enim tale non fuisset, non ipse dixisset post resurrectionem Discipulis: « Palpate et videte, quoniam spiritus » ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere ². » Sacrilegum est enim credere Dominum nostrum, cum ipse sit Veritas, in aliquo fuisse mentitum. Nec nos moveat quod clausis ostiis subito eum apparuisse Discipulis scriptum est, ut propterea negemus illud fuisse corpus humanum, quia contra naturam hujus corporis videmus esse per clausa ostia intrare. Omnia enim possibilia sunt Deo. Nam et ambulare super aquas contra naturam hujus corporis esse manifestum est ³; et tamen non solum ipse Dominus ante passionem ambulavit, sed etiam Petrum ambulare fecit ⁴. Ita ergo et post resurrectionem de corpore suo fecit quod voluit. Si enim potuit ante passionem clarificare illud sicut splendorem solis ⁵, quare non potuit et post passionem ad quantam vellet subtilitatem in temporis momento redigere, ut per clausa ostia posset intrare.

XXVII. Nec eos audiamus, qui negant ipsum corpus secum levasse in cœlum Dominum nostrum, et commemorant in Evangelio quod scriptum est: « Nemo ascendit » in cœlum, nisi qui de cœlo descendit ⁶: » et dicunt, quia corpus non descendit de cœlo, non potuisse ascendere in cœlum. Non enim intelligunt, quoniam corpus non

¹ Math. x, 28. — ² Joan. xx, 26. — ³ Matth. xix, 26. — ⁴ Id. xiv, 25-29. — ⁵ Id. xvii, 2. — ⁶ Joan. iiii, 13.

ascendit in cœlum: Dominus enim ascendit, corpus autem non ascendit, sed levatum est in cœlum illo levante qui ascendit. Si enim quis descendat, verbi gratia, de monte nudus, cum autem descenderit, vestiat se, et vestitus iterum ascendat, recte utique dicimus: Nemo ascendit, nisi qui descendit: nec vestem consideramus quam secum levavit, sed ipsum qui vestitus est, solum dicimus ascendisse.

XXVIII. Nec eos audiamus qui negant ad dexteram Patris sedere Filium. Dicunt enim: Numquid Deus Pater habet latus dextrum aut sinistrum, sicuti corpora? Nec nos hoc de Deo Patre sentimus: nulla enim forma corporis Deus definitur atque concluditur, Sed dextera Patris est beatitudo perpetua, quæ sanctis promittitur; sicut sinistra ejus rectissime dicitur miseria perpetua, quæ impiis datur: ut non in ipso Deo, sed in creaturis hoc modo, quo diximus, intelligatur dextera et sinistra. Quia et corpus Christi, quod est Ecclesia, in ipsa dextera, hoc est, in ipsa beatitudine futurum est; sicut Apostolus dicit: « Quia et simul nos suscitavit, et simul sedere fecit in coelestibus ¹. » Quamvis enim corpus nostrum nondum ibi sit, tamen spes nostra jam ibi est. Propterea et ipse Dominus post resurrectionem jussit Discipulis quos piscantes invenit, ut in dexteram partem mitterent retia ². Quod cum fecissent, ceperunt pisces, qui omnes magni erant, id est, justos significabant, quibus dextera promittitur. Hoc significat, quod etiam in judicio dixit se agnos ad dexteram, hœdos autem ad sinistram esse positurum ³.

XXIX. Nec eos audiamus, qui negant diem judicii futurum, et commemorant quod in Evangelio scriptum est, eum, qui credit in Christum, non judicari; qui autem non credit in illum, jam judicatum esse. Dicunt enim:

¹ Ephes. ii, 6. — ² Joan. xxi, 6. — ³ Matth. xxv, 33.

Si et ille qui credit, non veniet in iudicium, et ille qui non credit, jam iudicatus est¹: ubi sunt quos iudicaturus est in die iudicii? Non intelligunt sic loqui Scripturas, ut præteritum tempus pro futuro tempore insinuent: sicut supra diximus, quod Apostolus dixit de nobis: « Quod simul nos sedere fecit in coelestibus, nondum factum est; sed quia certissime est futurum, ita dictum est quasi jam factum sit. Sicut et ipse Dominus Discipulis dixit: « Omnia quæ audiui a Patre meo, nota » feci vobis²: » et paulo post dicit: « Multa habeo vobis » dicere, sed non potestis illa portare modo³: » Quomodo ergo dixerat: « Omnia quæ audiui a Patre meo, nota feci » vobis, » nisi quia illud quod per Spiritum sanctum certissime facturus erat, quasi jam fecisset, locutus est? Sic ergo cum audimus: « Qui credit in Christum, non » veniet in iudicium, intelligamus, quia non veniet ad damnationem. Dicitur enim iudicium pro damnatione, sicut dicit Apostolus: « Qui non manducat, manducan- » tem non iudicet⁴: » id est, non de illo male existimet. Et Dominus dicit: « Nolite iudicare, ne iudicetur de vo- » bis⁵. » Non enim tollit nobis intelligentiam iudicandi, cum et Propheta dicat: « Si vere iustitiam diligitis, recta » iudicate, filii hominum⁶. » Et ipse Dominus dicat: « No- » lite iudicare personaliter, sed iustum iudicium iudi- » cate⁷. » Sed illo loco, ubi vetat iudicare, illud admonet, ne damnemus aliquem, cuius vel cogitatio nobis non est aperta, vel nescimus qualis postea sit futurus. Sic ergo cum dixit: Ad iudicium non veniet: » hoc dixit, quia non veniet ad damnationem. « Qui autem non credit, jam » iudicatus est⁸: » hoc dixit, quia iam damnatus est præscientia Dei, qui novit quid imminet non creden- tibus.

¹ Joan. III, 18. — ² Id. XV, 15. — ³ Id. XVI, 12. — ⁴ Rom. XIV, 3. — ⁵ Matth. VII, 1. — ⁶ Psal. LVII, 2. — ⁷ Joan. VII, 42. — ⁸ Id. XVI, 11.

XXX. Nec eos audiamus, qui dicunt Spiritum sanctum, quem in Evangelio Dominus promisit Discipulis, aut in Paulo apostolo venisse, aut in Montano et Priscilla, sicut Cataphryges dicunt, aut in nescio quo Manete vel Manichæo, sicut Manichæi dicunt. Tam enim cæci sunt isti, ut Scripturas manifestas non intelligant; aut tam negligentes salutis suæ, ut omnino non legant. Quis enim, cum legerit, non intelligat vel in Evangelio quod post Domini resurrectionem scriptum est, dicente Domino: » Ego mitto promissum Patris mei in vos; vos autem se- » dete hic in civitate, quousque induamini virtute ex » alto¹? » Et in Actibus Apostolorum, posteaquam Dominus abcessit a Discipulorum oculis in coelum, decem diebus peractis, die Pentecostes non attendunt apertissime venisse Spiritum sanctum; et cum essent illi in civitate sicut eos ante monuerat, implevisse illos, ita ut loquerentur linguis². Nam diversæ nationes quæ tunc aderant, unusquisque audientium suam linguam intelligebant. Sed isti homines decipiunt eos qui negligentes catholicam fidem, et ipsam fidem suam quæ in Scripturis manifesta est, nolunt dicere, et quod est gravius et multum dolendum, cum in catholica negligenter versentur, hæreticis aurem diligenter accommodant.

XXXI. Nec eos audiamus, qui sanctam Ecclesiam, quæ una catholica est, negant per orbem esse diffusam, sed in sola Africa, hoc est, in parte Donati pollere arbitrantur. Ita surdi sunt adversus Prophetam dicentem: « Filius meus es tu, ego hodie genui te: postula a me et » dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem » tuam terminos terræ³. » Et alia multa, sive in Veteris, sive in Novi Testamenti libris, quæ scripta sunt, ut apertissime declarent Ecclesiam Christi per orbem terræ esse diffusam. Quod cum eis objicimus, dicunt jam ista omnia

¹ Luc. XXIV, 49. — ² Act. II, 4. — ³ Psal. II, 7.

fuisse completa, antequam esset pars Donati, sed postea totam Ecclesiam perisse, et in sola Donati parte reliquias ejus remansisse contendunt. O linguam superbam et nefariam! nec si vere sic viverent, ut vel inter se pacem postea custodirent. Nunc autem non attendunt jam in ipso Donato completum fuisse, quod dictum est: « In » qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis¹. « Sicut enim Christum dividere conatus est, sic ipse a suis quotidiana concisione dividitur. Ad hoc etiam pertinet illud quod Dominus dicit: « Qui enim gladio percusserit, » gladio morietur². » Gladius enim illo loco, siquidem in malo positus est, discordiosam linguam significat, qua tunc ille infelix Ecclesiam percussit, sed non occidit. Non enim dixit Dominus: Qui occiderit gladio, gladio morietur; sed « Qui gladio usus fuerit, inquit, gladio » morietur. » Ergo ille percussit Ecclesiam lingua litigiosa; qua nunc ipse conciditur, ut omnino dispereat atque moriatur. Et tamen illud tunc apostolus Petrus, non superbia sua, sed quamvis carnali, tamen amore Domini fecerat. Itaque admonitus recondit gladium: iste autem nec victus hoc fecit. Siquidem cum episcopo Cæciliano causam cum diceret, audientibus episcopis Romæ, quos ipse petiverat, nihil eorum, quæ intenderat, potuit probare: et sic remansit in schismate, ut suo gladio moreretur. Populus autem ipsius, quando non audit Prophetas et Evangelium, in quibus apertissime scriptum est, Ecclesiam Christi per omnes gentes esse diffusam, et audit schismaticos, non Dei gloriam quærentes, sed suam, satis significat servum se esse, non liberum, et aurem dexteram se habere præcisam. Petrus enim errans in amore Domini, servo, non libero, aurem dexteram præcidit. Ex quo significat eos, qui gladio schismatis feriun-

¹ Matth. vii, 2. — ² Id. xxvi, 52.

tur, et servos esse carnalium desideriorum, nondum eductos in libertatem Spiritus sancti, ut jam non confidant in homine: et non audire quod dextrum est, id est, Domini gloriam per catholicam Ecclesiam latissime pervagatam, sed audire sinistram humanæ inflationis errorem. Sed tamen cum Dominus dicat in Evangelio, cum per omnes gentes Evangelium fuerit prædicatum, tunc finem esse futurum¹: quomodo isti dicunt, quod jam cæteræ omnes gentes ceciderunt a fide, et in sola parte Donati remansit Ecclesia, cum manifestum sit, ex quo ista pars ab unitate præcisa est, nonnullas gentes postea credidisse, et adhuc esse aliquas quæ nondum crediderunt, quibus quotidie non cessatur Evangelium prædicari? Quis non miretur esse aliquem, qui se Christianum dici velit, et adversus Christi gloriam tanta impietate rapiatur, ut audeat dicere omnes populos gentium, qui modo adhuc accedunt Ecclesiæ Dei, et in Dei Filium festinanter credunt, inaniter facere, quia non eos aliquis Donatista baptizat? Sine dubio ista execrarentur homines, et eos sine dilatione relinquerent, si Christum quærent, si Ecclesiam diligerent, si liberi essent, si aurem dexteram integram retinerent.

XXXII. Nec eos audiamus, qui quamvis neminem rebaptizent, præciderunt se tamen ab unitate, et Luciferiani magis dici quam Catholici maluerunt. In eo enim quod intelligunt baptismum Christi non esse repetendum, recte faciunt. Sentiunt enim sacramentum sancti lavacri nusquam esse, nisi ex catholica Ecclesia; sed eam formam secum habere sarmenta præcisa, quam in ipsa vite, antequam præciderentur, acceperant. Hi sunt enim de quibus Apostolus dicit: « Habentes speciem pietatis, virtutem autem ejus » abnegantes. » Est enim magna virtus pietatis, pax et

¹ Matth. xxiv, 14.

unitas : quia unus est Deus. Hanc illi non habent, quia præcisi ab unitate sunt. Itaque, si qui ex ipsis ad Catholicam veniunt, non iterant speciem pietatis quam habent; sed accipiunt virtutem pietatis quam non habent. Nam et amputatos ramos denuo posse inseri, si non permanserint in incredulitate, apertissime Apostolus docet¹. Quod cum Luciferiani intelligunt, et non rebaptizant, non improbamus : sed quod etiam ipsi præcidi a radice voluerunt, quis non detestandum esse cognoscat? Et ideo maxime, quia hoc eis displicuit in Ecclesia catholica, quod vere catholicæ sanctitatis est. Nusquam enim tam vigere debent viscera misericordiæ, quam in catholica Ecclesia, ut tanquam vera mater nec peccantibus filiis superbe insultet, nec correctis difficile ignoscat. Non enim sine causa inter omnes Apostolos hujus Ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus : huic enim Ecclesiæ claves regni cœlorum datæ sunt, cum Petro datæ sunt². Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur : « Amas me? Pasce » oves meas³. » Debet ergo Ecclesia catholica correctis et pietate firmatis filiis libenter ignoscere; cum ipsi Petro personam ejus gestanti, et cum in mari titubasset, et cum Dominum carnaliter a passione revocasset, et cum aurem servi gladio præcidisset et cum ipsum Dominum ter negasset⁴, et cum in simulationem postea superstitiosam lapsus esset⁵, videamus veniam esse concessam, eumque correctum atque firmatum usque ad Dominicæ passionis gloriam pervenisse. Itaque post persecutionem, quæ per Arianos hæreticos facta erat, posteaquam pax quam quidem Catholica in Domino tenet, etiam a principibus sæculi reddita est, episcopi qui perfidiæ Arianorum in illa persecutione consenserant, multi correcti redire in Catholicam delegerunt, damnantes sive quod credide-

¹ Rom. xi, 23. — ² Matth. xvi, 19. — ³ Joan. xxi, 17. — ⁴ Matth. xiv, 30; xvi, 12, et xxv, 51-70. — ⁵ Galat. ii, 12.

rant, sive quod se credidisse simulaverant. Hos Ecclesia catholica materno recepit sinu, tanquam Petrum post fletum negationis per galli cantum admonitum, aut tanquam eundem post pravam simulationem Pauli voce correctum. Hanc illi matris charitatem superbe accipientes, et impie reprehendentes, quia Petro post galli cantum surgenti non gratulati sunt¹, cum Lucifero, qui mane oriebatur², cadere meruerunt.

XXXIII. Nec eos audiamus, qui negant Ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere. Itaque miseri, dum in Petro petram non intelligunt, et nolunt credere datas Ecclesiæ claves regni cœlorum, ipsi eas de manibus amiserunt. Isti sunt qui viduas, si nupserint, tanquam adulteras damnant, et super doctrinam apostolicam se prædicant esse mundiores³. Qui nomen suum si vellent agnoscere, mundanos se potius quam mundos vocarent. Nolentes enim, si peccaverint, corrigi, nihil aliud elegerunt, nisi cum hoc mundo damnari. Nam quibus veniam peccatorum negant, non eos aliqua sanitate custodiunt, sed ægris subtrahunt medicinam; et viduas suas uri cogunt, quas nubere non permittunt. Non enim prudentiores habendi sunt, quam Paulus apostolus, qui maluit eas nubere, quam uri⁴.

XXXIV. Nec eos audiamus, qui carnis resurrectionem futuram negant, et commemorant quod ait apostolus Paulus : « Caro et sanguis regnum Dei non possidebunt : » non intelligentes quod ipse dicit Apostolus : « Oportet cor- » ruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc » induere immortalitatem⁵. » Cum enim hoc factum fuerit, jam non erit caro et sanguis, sed cœleste corpus. Quod et Dominus promittit, cum dicit : « Neque nubent, » neque uxores ducent, sed erunt æquales Angelis Dei⁶. »

¹ Matth. xxvi, 75. — ² Is. i, xiv, 12. — ³ 1 Tim. v, 14. — ⁴ 1 Cor. vii, 9. — ⁵ 1 Cor. xv, 50-53. — ⁶ Matth. xxii, 30.

Non enim jam hominibus, sed Deo vivent, cum æquales Angelis facti fuerint. Immutabitur ergo caro et sanguis, et fiet corpus coeleste et angelicum. « Et mortui enim resurgent incorrupti, et nos immutabimur¹ : » ut et illud verum sit, quod resurget caro; et illud verum sit: « Quod caro et sanguis regnum Dei non possidebunt. »

XXXV. Ista fidei simplicitate et sinceritate lactati nutriamur in Christo, et cum parvuli sumus, majorum cibos non appetamus, sed nutrimentis saluberrimis crescamus in Christo, accedentibus bonis moribus et christiana justitia, in qua est charitas Dei et proximi perfecta et firmata: ut unusquisque nostrum de diabolo inimico et angelis ejus triumphet in semetipso in Christo quem induit. Quia perfecta charitas nec cupiditatem habet sæculi, nec timorem sæculi, id est, nec cupiditatem ut acquirat res temporales, nec timorem ne amittat res temporales. Per quas duas januas intrat et regnat inimicus, qui primo Dei timore, deinde charitate pellendus est. Debemus itaque tanto avidius appetere apertissimam et evidentissimam cognitionem veritatis, quanto nos videmus in charitate proficere, et ejus simplicitate cor habere mundatum, quia ipso interiore oculo videtur veritas: « Beati enim mundo corde, inquit, quia ipsi Deum vident⁴. » Ut in charitate radicati et fundati prævaleamus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, et longitudo et altitudo, et profundum; scire etiam supereminentem scientiam charitatis Christi, ut impleamur in omnem plenitudinem Dei³: » et post ista cum invisibili hoste certamina, quoniam volentibus et amantibus jugum Christi lene est, et sarcina ejus levis⁴. coronam victoriae mereamur.

¹ 1 Cor. xv, 52. — ² Matth. v, 8. — ³ Ephes. iii, 17-19. — ⁴ Matth. xi, 30.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE CONTINENTIA

LIBER UNUS¹.

EXPLICAT VERSICULOS DUOS PSALMI 140: « PONE, DOMINE, CUS-
» DODIAM ORI MEO, ET OSTIUM CONTINENTIE CIRCUM LABIA
» MEA: NE DECLINES COR MEUM IN VERBA MALIGNA, AD EXCU-
» SANDAS EXCUSATIONES IN PECCATIS. » CAPTOQUE INDE
SERMONIS ARGUMENTO DOCET CONTINENTIE VIRTUTEM PRO
SUI OFFICII COERCENDAS HABERE LIBIDINES ET CORPORIS
ET ANIMI, ATQUE UNIVERSIM DELECTATIONIBUS CONCUS-
PISCENTIE, QUÆ DELECTATIONI SAPIENTIE ADVERSANTUR, CO-
HIBENDIS INVIGILARE. JUBET NE DE PROPRIIS VIRIBUS CON-
FIDAMUS PUGNANTES CONTRA CONCUSPISCENTIAM, QUÆ PER
LEGEM QUIDEM COGNOSCITUR, SED NON VINCITUR NISI PER
GRATIAM. SUPERBOS REPREHENDIT EXCUSATIONES VARIAS IN
PECCATIS AFFERENTES: QUO IN GENERE INQUIORES MANI-
CHEOS, QUI PECCATA SUA IN MALI NATURAM IN SE IPSIS
INSITAM REFEREBANT, OPEROSIUS REFELLIT, ET LOCUM
APOSTOLI GALAT. V, 16: « CARO ENIM CONCUSPISCIT ADVERSUS
» SPIRITUM, ETC. » QUO DEMONSTRATAS DUAS BONI ET MALI
NATURAS VOLEBANT, PERPERAM AB IIS HÆRETICIS INTELLEC-
TUM ESSE EX APOSTOLO EODEM EVINCIT.

I. DE VIRTUTE ANIMÆ, QUÆ CONTINENTIA NOMINATUR,
Satis convenienter et digne disputare difficile est: sed

¹ Scriptus circiter Christi annum 395. Augustino presbytero aut recens episcopo.